

זמן אלול, התשס"ט

שיעור על ראש שנה- הרב אורי שרקי

אנחנו מתקרבים כעת ליום הקדוש, ראש השנה. אחד הדברים המוזרים ביום הזה הוא שלכל חג יש טעם או סיבה מדוע אנחנו חוגגים אותו: סוכות - כנגד ענני הכבוד, פסח - יציאת מצרים, ושבועות כנגד מתן תורה, בקשר לראש השנה לא ידועה לנו שום סיבה מדוע לחגוג. ידוע לנו גם כי אין חג שאין מאחוריו סימן. חנוכה לדוגמה, עוד לפני ימי החשמונאים ידעו שהוא יום גאולה אך לא נעשה ממנו חג עד שהתרחש בו המאורע הנ"ל, וכן גם פורים יום העצמאות ויום ירושלים. אז יש שאומרים שראש השנה הוא כזיכרון ליום בריאת האדם אך בקשר לזה יש מחלוקת בין ר' אליעזר לר' יהושע ובכן, כיצד יסביר ר' יהושע לבני עירו מדוע הם חוגגים את ר"ה אם אפילו העולם לא נברא בו. ובנוסף לכך כבר נתקנה השבת כ: "זכרון למעשה בראשית" ולא צריך בשביל זה את ראש השנה.

"תניא ר' אליעזר אומר: בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו אבות (אברהם ויעקב) ונפטרו אבות, בפסח נפטר יצחק, בראש השנה נפקדו שרה רחל ולאה ויצא יוסף מבית האסורים ובתשרי נפקדו אבותינו ממצרים בניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל. ר' יהושע אומר: בניסן נברא העולם... בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל". ר' אליעזר משתדל לדחוף הכל לתשרי ולעומתו ר' יהושע משתדל לדחוף הכל דווקא לניסן, אך בכל זאת הוא אינו מצליח והוא חייב להשאיר את פקידת שרה רחל וחנה בתשרי.

נשאלת שאלה נוספת, והיא: מדוע צריך לדעת מתי נברא העולם? היהודים הרי מונים את השנים מניסן "ראש חודשים יהיה לכם, ראשון הוא לכם לחודשי השנה" (שמות י"ב ב'). אם באמת בניסן נברא העולם יוצא שעמ"י מונה ע"פ האמת (החודש הראשון בבריאת העולם) ואם לא אז עמ"י סתם "ממציא", ככה שבעצם "עדיף" לנו לומר שהעולם נברא בתשרי.

ועוד יותר מזה, ההיסטוריה של עמ"י בתור עם מתחילה בשינוי הלוח שלהם והעברתו של ניסן למקומו כראשון מבין החודשים. מכך שהקב"ה צריך להודיע לנו שניסן הוא החודש הראשון כנראה שעד עכשיו היה חודש אחר שהוא הראשון ויש ראיות רבות שזה היה חודש תשרי. בכל מקרה אנו רואים מכך שהקב"ה התייחס למניין החודשים, שלהתחלת המניין יש חשיבות גדולה.

הזמן הוא הכל בעולם ולכן יש כמה גישות בקשר אליו, יש האומרים שהזמן מכלה אותנו ולכן הוא דבר רע, כמו שנוהגים לומר: "בסוף כולם מתים". גוי אחד אמר לפני מאה שנה שהתרבויות יודעות שהם בנות תמותה, וזה באמת קורה. אומות בונות את עצמם אך בסוף הם נגמרות, אך זה קורה רק לאומה"ע ולא לעמ"י. לכן אומות העולם מתחילות את הספירה מתשרי שהוא תחילת הסתיו, כי בסתיו הטבע מתכלה וכך גם האדם מתכלה יותר עם כל שנה שעוברת, שנה לפיהם זה מהשורש של "שינוי" שהוא דווקא שינוי לרעה. אך יש גישה אחרת שאומרת שכל שעובר הזמן יש יותר חזקה למי שחי בעולם. הגישה הזאת מתאימה לעמ"י, שהוא עם הנצח. יש לכך ראיה בתהילים: "אמרו העוברים: קיבוץ כפר עציון, ד"נ צפון יהודה 90912 | (ע"ר) 580082915 | אתר: www.makor-c.org

טל. 02-9934810 | פקס. 02-9934812 | דוא"ל: makor.c@gmail.com

ברכו ה" ופירשו חז"ל שהעוברים הם אומות העולם שעוברים מן העולם. לפי התפיסה הזאת התחדשות השנה צריכה להיות דווקא באביב שכן הזמן מחדש יותר ויותר את הטבע. ר"י אומר שהעולם הוא דבר משתנה ומתכלה כמו אומה"ע, ור"א מסביר שהעולם הולך ומתחדש, שזה מתאים לעמ"י. נראה אם כן שר"י מחשיב יותר את הגויים.

בסנהדרין (פרק חלק משנה ג' ?) מופיעה משנה האומרת בשם ר' אליעזר שלגויים אין חלק לעוה"ב. זה קשה, שכן ר"א מחשיב את הגויים ופעם לא. זה פשוט מאוד. לאומה"ע באמת אין חלק לעוה"ב ולכן הם מתייאשים מן העולם ורואים בו עולם מתכלה.

אז אפשר לומר שאת בריאת העולם אנחנו חוגגים בראש השנה אבל יש על זה מחלוקת. מה שמסכימים עליו ר"י ור"א זה שבתשרי נפקדו עמ"י ממצרים. כל שאר הדברים שהם מסכימים שקרו בתשרי הם מעשי אבות ואנחנו לא חוגגים חגים על דברים כאלו. א"כ החגיגה בראש השנה היא על כך שהפסקנו לעבוד במצרים. ראש השנה – הוא חג החרות, וכן כותב הספרי בפרשת בהעלותך: "אמר הקב"ה המליכוני עליכם כדי שיעלה זיכרוכם לפני. ובמה? בשופר של חירות". השופר של ראש השנה בא להדגיש את החירות שבה. בראש השנה אנו ממליכים את הקב"ה שכן עכשיו, כאשר יצאו בני"י ממצרים הם חופשיים מכל אדון ויכולים להמליך עליהם באמת את הקב"ה, כמו שאמר ר' יהודה הלוי: "עבדי הזמן עבדי עבדים הם, רק עבד ה' הוא לבדו חופשי". מה שמפליא ביותר בראש השנה הוא האיסור להתוודות בו, ואפילו לאכול מאכלים שמזכירים חטא (כמו אגוז שהוא בגימטריא חטא) לא הרשתה ההלכה. הסיבה לכך היא שהחטא מכניס את האדם לדיכאון וכך הוא שם לב שהוא כ"כ קטן בעולם עד שהוא לא משפיע על כלום, זה נקרא חטא הקטנת הנפש, מתוך הדבר הזה האדם קם ואומר אני ממילא כלום אז אני יכול לחטוא. החטא א"כ מביא את האדם לידי חטא ובר"ה אנו רוצים להתקרב לקב"ה מאהבה, כי השב אל ה' מאהבה מרגיש שהחטא קטן ביחס אליו. אחרי שהאדם ישוב בתשובה מאהבה יהיה לו יותר קל לחזור ביוה"כ מיראה. כמו שאמרו חז"ל על הפסוק: "לדוד ה' אורי וישעי" אורי – בר"ה וישעי – ביוה"כ.

השחרור של בני"י מהעבודה ששה חודשים לפני שהם יצאו ממצרים הוא מסוכן, שכן בני"י היו במצרים ששה חודשים שלא תחת עבדות ולכן לא יצאו כל היהודים ממצרים. אותו דבר ראינו עם האמנציפציה לפני הקמת המדינה. מול ר"ה עומד יוה"כ שמסמל את המאורע האחרון בהתהוות עמ"י שהוא קבלת הלוחות השניים שנתקבלו שנה ועשרה חודשים לאחר הפסקת העבודה ממצרים.

ר"ה הוא התחלת השנה, ולכן ה' קובע בו מה עומד להיות בשנה הקרובה, ר"ה שייך לשנה הבאה. לעומת זאת יוה"כ בא לכפר על חטאות העבר, והוא שייך לשנה שעברה. אז לאן שייכים עשרת ימי תשובה? לשני הימים כאחד. הגימטריא של המילה "שנה" היא 355 ובשנה יש 365 א"כ ההפרש הוא 10 ימים. השל"ה מסביר שיש 10 ימים שהם מחוץ לשנה ואלו עשרת ימי תשובה שלא שייכים לא

קיבוץ כפר עציון, ד"נ צפון יהודה 90912 | (ע"ר) 580082915 | אתר: www.makor-c.org

טל. 02-9934810 | פקס. 02-9934812 | דוא"ל: makor.c@gmail.com

ליום כיפור ולא לר"ה. בימים האלו אנחנו נמצאים מחוץ לזמן ולכן יש לנו אפשרות לתקן את העבר, להיזכר בחטא ולתקן אותו, לזכור שרציתי אותו ועכשיו אני לא רוצה ובשביל זה צריך להיות בעבר. זהו הסוד של "ו" ההיפוך, התופעה הזו קיימת בעברית בלבד והיא הופכת מאורעות של העבר לתקוות לקראת העתיד. עשרת הימים שבין ר"ה ליוה"כ הופכים את חטאי העבר לתקוות העתיד. בשנת היובל קוראים דרור בארץ לכל יושביה במשך שנה שלמה. ודווקא ביוה"כ של היובל משחררים את העבדים, למרות שזה עשרה ימים לאחר ר"ה שהוא תחילת השנה. מה עושים העבדים בעשרה הימים האלו? הגמרא בר"ה דף ח: עונה על זה: "אוכלין ושותים", הם לא צריכים לדאוג לעצמם לאוכל בתחילת השנה אלא אדוניהם דואגים להם. העבדים יושבים ועטרותיהם בראשיהם כמו הצדיקים שבעוה"ב שכן שניהם השתחררו, אלו מהעבדות ואלו מהחטאים ולכן עשרת ימי תשובה נבחרו לשחרור העבדים.

הסתיו גם הוא עוזר לנו לשוב בתשובה שכן בשעה זו מתכנס כל הטבע בתוך עצמו. אדם שרואה את זה יאמר שהעץ מת אך העץ מתכנס בתוך עצמו, בעצם הוא נראה כמו בחור ישיבה באלול, חיזור ומופנם בישיבה, חוזר בתשובה. בימים האלו אנחנו מתכנסים בתוך עצמנו, מפסיקים מהחיות שבעולם הזה בכדי שנוכל להמשיך אותה לאחר מכן. ביוה"כ כל העניין של הצום הוא הארוחה שאחרי הצום. אני לא מכיר מקום שלא נוהגים לאכול בו במוצאי יוה"כ. למה? מפני שהצום נגמר. הרמ"א בסוף הלכות יום הכיפורים כותב שזוהי סעודת מצווה, ויש כאלו שנוהגים להניח חמין על הפלטה כל יוה"כ בשביל הארוחה שאחרי. הסיבה לכך היא שהאדם לא נברא בשביל לצום אלא בשביל לאכול, אבל לאכול מתוך קדושה. מי שאוכל שלא מתוך קדושה אז הוא נחשב כ"מרבה בשר מרבה רימה"

(אבות ב' ז')

בעשרת ימי תשובה כותב הרא"ש שמותר לעשות חומרות יתירות למרות שהאדם יודע שהוא לא עומד לשמור אותם כל השנה. בכל השנה אומר הירושלמי בנדרים (כ"ט א'): "לא דייך מה שאסרה תורה?" ובאמת נזיר חייב חטאת כי הוא החמיר על עצמו יותר מידי. אך בעשרת ימי תשובה הכלל הזה לא חל, אחת הדוגמאות לזה שהיא גם מובאת ברא"ש (על ראש השנה) היא פת נוכרים במקום שלא מצויה פת ישראל. עוד דוגמה היא שהיה חסיד שעסק במסחר ולכן הוא לבש כל חייו מעיל קצר, אך כשהוא היה הולך לר' הוא היה לובש מעיל ארוך. אחרי כמה פעמים שם האדם לב שהוא עובד על רבו והוא הלך לרבו עם מעיל קצר. הר' זרק אותו מהבית ואמר לו: "עד עכשיו חשבתי שאתה עובד על כל העולם כי אתה מוכרח ללבוש מעיל קצר בשביל העסקים אבל עכשיו אני מבין שאתה באמת עובד עלי".

בכל השנה אנחנו מוכרחים לחיות בעולם הזה ולכן אנחנו כופים את הנשמה שלנו לעשות כל מיני דברים, אבל בעשרת ימי תשובה וביוה"כ אנחנו לובשים את המעיל שלנו ומראים את פנינו האמיתיים.

קיבוץ כפר עציון, ד"נ צפון יהודה 90912 | (ע"ר) 580082915 | אתר: www.makor-c.org
טל. 02-9934810 | פקס. 02-9934812 | דוא"ל: makor.c@gmail.com

מוסדות מקור חיים

הקב"ה אומר בספר בראשית: "לא אחריב בעבור העשרה" והעשרה הם עשרת ימי תשובה שבם אנחנו מראים את פנינו האמיתיים. אך חייבים לזכור שאחרי יוה"כ חוזרים לעולם הזה. "מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו" בסוף המטרה היא לרדת. ביוה"כ אנו שולחים את הכה"ג לקודש הקודשים, ורגע השיא שלו שם הוא רגע היציאה שלו. למה? הרי קודש קודשים הוא מקור הקדושה? הסיבה לכך היא שאנו שמחים שהוא חזר לעולמנו בשביל לחיות בו שזה דבר חשוב מאוד. מובא בזוהר שהיו קושרים את רגלו של הכה"ג בשביל שהוא יזכור לא להישאר במקור החיים של עמ"י לאורך זמן. הוא צריך לזכור להיכנס לקודש הקודשים להחיות את עמ"י ולחזור להיות חלק ממנו.